

Таким чином, як бачимо, в реформуванні вітчизняної вищої освіти є певні переваги, але щоб досягти світового рівня якості навчання потрібно провести ще значну низку реформ та заходів, спрямованих на покращення підготовки професійних кадрів, підвищення ефективності навчання, і відповідно підвищення рівня освіченості. Тим більше що, переймати у зарубіжних педагогів є що, є чому повчитися. Творче використання позитивного зарубіжного досвіду дозволяє уникнути застарілих підходів до професійної майстерності майбутніх учителів та визначити оптимальні шляхи формування цього феномена на основі вивчення сучасного стану цієї проблеми в Україні. І, врешті решт, якщо українська освітня система набуде такого рівня розвитку як у зарубіжних колег, це буде свідченням того, що ми на правильному шляху до становлення європейської розвиненої країни.

Список використаної літератури

1. *Абашкіна Н.В.* Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині : монографія / Н.В. Абашкіна. – К. : Вища школа, 1998. – 2007 с.
2. *Альтбах Филипп Дж.* Модели развития высшего образования в преддверии 2000 г. / Филипп Дж. Альтбах // Перспективы. – 78/79. – 1992. – №3. – С. 40 – 57.
3. *Бергхорн Г.* Система высшего образования ФРГ / Г. Бергхорн // Международное сотрудничество. – 1997. – №1. – С. 24 – 27.
4. *Георгиева Т.С.* Высшая школа США на современном этапе : монография / Т.С. Георгиева. – М. : Высшая школа, 1989. – 144 с.
5. *Ортинський В.Л.* Педагогіка вищої школи / Ортинський В.Л. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

Дмитро Лобода

СУЧАСНА СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В КИТАЇ: ШЛЯХ РОЗВИТКУ І РЕФОРМИ

У 1982 р. кожен четвертий китаєць старше 15 років був неписьменним, на 100 тис. жителів припадало всього 6 779 осіб з повною середньою загальною або професійною освітою і 615 осіб з освітою вище середньої. У фокусі освітньої політики в 1980-і рр. були такі завдання, як ліквідація неписьменності серед дорослого населення, охоплення початковою освітою дітей відповідного віку, планомірне збільшення термінів обов'язкового навчання і розширення масштабів навчання в повній середній школі. В умовах дефіциту кваліфікованої робочої сили також необхідно було відновити функціонування вишів, закритих у роки «культурної революції». На тлі численних нагальних завдань, вирішення яких вимагало значної концентрації фінансових, матеріальних і кадрових зусиль, не може не викликати захоплення далекоглядність, яку продемонструвало китайське керівництво в 1980-і рр. ХХ ст. у питанні відродження освіти у країні [3, с. 93].

На початку 50-х років ХХ століття метою Міністерства освіти у розвитку вишів, упорядкуванні та посиленні комплексного характеру університетів була в основному підготовка людей для промислового будівництва і педагогів;

посилення справи вищої освіти в прикордонних і віддалених районах методами дистанційної освіти. Але потім почалася «культурна революція», яка завдала вищій освіті серйозної шкоди, принесла шкоду навчанню мільйонів фахівців і призвела до того, що в багатьох областях не було заміни хорошим фахівцем. По закінченні в 1976 році «культурної революції» першим важливим політичним рішенням уряду у виправленні помилок було відновлення у всій країні єдиних державних вступних іспитів. Відновлення цієї системи поступово відродило традицію Китаю поваги до навчання, знань і фахівців. Вища освіта поступово увійшла в нормальну колію розвитку [2, с. 324, 325, 524].

Наприкінці 1978 року в Китаї стала проводитися політика реформ і відкритості, масштаби вищої освіти продовжували розширюватися. Покращилися умови і у створенні вишів, але найбільш виділяються всебічні і глибокі реформи у сфері вищої освіти. Реформи принесли з собою глибокі зміни в сфері системи створення вишів і управління ними, у системі набору студентів і розподілу випускників, визначення дисциплін та навчальних посібників, у науково-дослідних органах, асигнуваннях. Критиці піддалися дисципліни надмірно специфічного характеру, у вузах змінилися спеціальності і дисципліни, розширилися сфери обслуговування в спеціальностях, було введено ще більшу кількість факультативних дисциплін.

Виправлені шаблонні методи навчання стали більшої уваги приділяти вихованню у студентів здатності до самостійного навчання і мислення. У 1981 році створена система аспірантури, наукові дослідження стали частиною навчання; разом з виробничими та науково-дослідними відомствами вузи ведуть навчання у зв'язці з виробництвом і науковими дослідженнями; створені лабораторії [1, с. 51, 55, 187].

У березні 1986 р керівництво країни опублікувало «Програму 863», в якій були позначені пріоритетні напрямки розвитку національної економіки та науки: мікроелектроніка, інформатика, космос, оптико-волоконні технології, гена інженерія, біотехнології, медицина, енергозберігаючі технології. У 1995р. в доповнення до плану розвитку високих технологій була розроблена «Програма 211» з метою «підготуватися до виклику глобальної технічної революції, стимулювати розвиток вищої освіти, підвищити рівень освіти і наукових досліджень вишів». У «Програму 211» були включені 100 провідних вишів і 602 дослідницьких проектів по найбільш затребуваних нових наукових напрямках [5, с. 151, 152].

Перед вишами було поставлено завдання зайняти високі місця в рейтингу провідних вишів світу, проте на той момент жоден з відібраних вишів не «дотягував» до світових стандартів наукових досліджень і підготовки фахівців. І тільки в 1997 році почалося безпосереднє здійснення Програми-211, яка орієнтувалася на 21 століття. Здійснення цієї програми сприяло створенню системи важливих дисциплін з порівняно раціональними розташуванням і структурою у вищій освіті Китаю. У результаті розширення масштабів в наборі студентів кілька років поспіль 2000 року часткотих, хто навчається у виші досягла 11%, в 1841 виші країни навчалось 11 млн. осіб. Міністерство освіти постановило до 2005 року ще більше збільшити набір студентів, який наблизився б до 15%. Число студентів в країні досягло 16 млн. осіб, Китай став першою в світі країною вищої освіти. Вища освіта від добірного характеру перетворилася на масовий характер. «Програма 211» дозволяє зосередити

комплексний науковий потенціал у провідних університетах країни. Так, 84% від загального числа докторантів та магістрантів навчаються у вишах, включених до списку «Програми 211», при цьому майже третина з них - в ключових вишах чотирьох найбільших міст центрального підпорядкування - Пекіні, Тяньцзіні, Шанхаї і Чунціні [4, с. 531, 533].

Фінансова підтримка з боку центрального уряду в роки реалізації проекту в 1999-2007 рр. перевищила 4,8 млрд. доларів США, з яких більше половини коштів були інвестовані в 9 лідируючих вишів. Згідно з прогнозами, якщо темпи зростання системи вищої освіти складуть 3%, то до 2020 р. прийом до вишів збільшиться до 38%, а при темпах в 4,5-6% досягне відповідно 45-61%. Бурхливе зростання середньої і вищої професійної школи дозволяє китайським фахівцям говорити про те, що Китай в найближче десятиліття за охопленням населення професійною освітою пережене технологічно розвинені країни [2, с. 321].

Студенти проходять процес навчання, куди входять основні дисципліни, основні дисципліни за фахом (технічні) і дисципліни за фахом. Час лекцій сталий, з понеділка по п'ятницю щодня слухаються три лекції (зазвичай одна лекція займає 100 хвилин), основні дисципліни в основному ведуться на першому і другому курсах, обсяг лекцій великий. Лекції за спеціальністю ведуться у вузах на останніх двох курсах, обсяг лекцій порівняно малий. Новий навчальний рік у китайських студентів щорічно починається з вересня, навчальний рік поділяється на два семестри, в середині семестру зазвичай немає канікул, в кінці семестру здаються заліки з дисциплін даного семестру [4, с. 532].

Абітурієнт Китаю раніше повинен був відповідати наступним вимогам: повна середня освіта або рівний йому освітній ценз, вік зазвичай не вище 25 років, неодружений, гарне здоров'я. Державні вступні іспити, робота з набору до вузів, що проходять в липні - серпні, стали для всього суспільства Китаю гарячою точкою в році [1, с. 118].

На сьогодні ж впроваджуються реформи у вищій освіті з метою впорядкувати систему вступних іспитів, проводяться пошуки в скороченні екзаменаційних дисциплін, у змісті іспитів, крім книжкових знань прагнуть звернути увагу на здатності і рівень, замість одного разу в році змінити іспити на два рази на рік. У 2001 році Міністерство освіти Китаю знову розширило умови для вступників до вузів, скасував обмеження на приватний, сімейний стан і вік. Це - ще один необхідний крок у здійсненні в Китаї масовості вищої освіти, цим втілюється тенденція переходу вищої освіти в Китаї від «відбору» до «масовості» [1, с. 172].

Від 50-х до 80-х років 20 століття стипендії в країні в єдиному порядку видавалися державою, а урядові відомства кадрів в єдиному порядку розподіляли на роботу. Така форма навчання, в якій держава від початку до кінця несла відповідальність перетворилася на величезний тягар для державних фінансових органів, а це не задовольняло вимоги ринкової економіки. З середини 80-х років ХХ століття частина вузів стала проводити реформи в системі набору студентів, прийняла частину студентів з платним навчанням, для цих студентів були знижені бали при вступі, і платили вони повну суму. Однак такий подвійний стандарт приніс з собою нерівність у конкуренції на вступних іспитах і невідповідність з комуністичною ідеологією.

З середини 90-х років ХХ століття виші країни в експериментальному порядку ввели певну єдину плату за навчання для всіх студентів, а в 1997 році вже для всіх вступників до інституту було введено платне навчання. В даний час плата за навчання становить 15 - 20% його собівартості. У всіх вузах введена система допомоги студентам, що зазнають економічні труднощі, в основному сюди входять стипендія, студентський кредит, фонд поєднання роботи з навчанням, особлива допомога при труднощах, зниження і скасування плати за навчальні посібники [3, с. 93].

Сьогоднішні студенти - це вже не студенти декількох десятиліть тому, плата за їх навчання цілком лягає на плечі батьків. Для студентів, що зазнають фінансових труднощів, банки відкривають кредит для навчання, який студент в розстрочку повертає після закінчення вузу. Зате в студентських гуртожитках є телевізори, телефони, комп'ютери, багато вузів мають мережу навчання, що виходить в Інтернет, життя студентів у вузах стало ще більш змістовним; в багатьох вузах повсюдно організуються заходи, що поєднують роботу з навчанням, в результаті чого все більше студентів ще до закінчення інституту вже стикаються з суспільством, знають суспільство і себе самого, що допомагає їм ще раніше намітити напрямок у своєму розвитку [3, с. 94].

Однак, є й деякі національні особливості, які перешкоджають розвитку творчого потенціалу студентів. Насамперед, це китайські традиційні цінності, ядром яких є прагнення до стабільності, а не змін, до слідування вказівкам згори, а не самостійного пошуку нового, до вдосконалення створених раніше зразків, а не експериментування. Відзначаючи великі кількісні успіхи КНР в освіті, відомий китайський вчений, творець китайської міжконтинентальної балістичної ракети Цянь Сюесень наприкінці першого десятиліття ХХІ ст. висловлював занепокоєння з приводу того, що вища школа КНР не формує своїх випускників готовність до змін і здатність їх ініціювати. Величезні інвестиції в різні інноваційні проекти та плани, на його погляд, не дають адекватного ефекту. Причину він бачить у відсутності в китайських університетах духу самобутності і атмосфери творчості. На відміну від американських технічних вишів, китайські, за його визначенням, «немов створені під одну копірку». «У китайських вишах говорять тільки про те, що вже було озвучено іншими, і не наслідуються говорити про те, про що ще ніхто не говорив, а значить, і не наслідуються досліджувати незвідане», - такий його висновок, з яким погодилися громадськість і керівництво країни [5, с. 49].

Очевидно, що для інноваційного розвитку, крім матеріально-технічної бази, необхідною умовою є прорив у мисленні. Сьогодні організаційно-структурні реформи у вищій школі проходять швидше, ніж впровадження нових освітніх концепцій. У китайській освіті скоріше домінує навчання, націлене на трансляцію інформації та вдовбування ідей і понять, а не вдосконалення інтелектуальних здібностей і розвиток здібностей студентів аналізувати, формулювати запитання і шукати на них відповіді. Підвищення якості університетської освіти можливо на шляху принципової зміни концепцій навчання [5, с. 153].

А поки цього не відбувається, в країну активно запрошують іноземців. За період з 1989 по 2009 р чисельність іноземних професорів і викладачів у вишах КНР збільшилася в 16 разів: з 686 до 11 000 висококваліфікованих педагогів. За той же період, за даними співробітника міністерства освіти

КНР Сюн Цинянь, число іноземних вчених в китайських дослідницьких центрах виросло без малого у двісті разів, а саме - з 2500 до 480 000 чоловік. Враховуючи, що в цілому в дослідницьких центрах КНР працює 1,6 млн вчених, можна стверджувати, що іноземні дослідники і молоді китайські фахівці, які отримали освіту за кордоном, не тільки вносять істотний внесок у розвиток китайської науки, а ще й саме на них робиться основна ставка керівництва країни. І це не випадково [2, с. 219].

Незважаючи на мінуси, надії на просвітництво у соціальному прогресі та економічному розвитку підштовхують справу освіти в Китаї прискорити в новому столітті реформи і темпи розвитку. Прогнозують, що в період 2010 - 2020 років Китай всебічно здійснить мету популяризації обов'язкової освіти. Просвітня робота в більшості районів країни поступово перейде від кількісних показників до підвищення якості, норм та ефективності навчання.

Список використаної літератури

1. *Сяохуань Су* Образование в Китае – реформы и новшества / Су Сяохуань. – Пекин: Межконтинентальное издательство Китая, 2002. – 191с.
2. *Ланьцин Ли* Образование для 1,3 миллиарда / Ли Ланьцин. – Пекин: Издательство преподавания и исследования иностранных языков, 2007. – 611с.
3. *Лукичев Г. А.* Системы финансирования высшего образования в зарубежных странах: учебн. пособие / Г.А. Лукичев, В.М. Филиппов. – М.: РУДН, 2008. – С.93-94.
4. *Малявин В.В.* Китайская цивилизация / В.В. Малявин. – М.: АСТ, 2001. – 632с.
5. *Машкина О.А.* Развитие высшего образования в современном Китае. Высшая школа в условиях развития инновационной экономики: монография / О.А. Машкина – М.: Экономический факультет МГУ имени М. В. Ломоносова, 2013. – С.146-158.

Валентина Дрижд, Марина Жук

ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ

На сучасному етапі розвитку освіти серед низки труднощів соціально-економічного та гуманітарного характеру є реалізація державної політики, спрямованої на забезпечення процесу підготовки професійних фахівців.

Сьогодні переважна більшість молодих громадян прагнуть здобути вищу освіту, але якість навчальних курсів відповідних ВНЗ має відповідати належно високому рівню. Тому для оновлення всієї системи вищої освіти потрібно використовувати потенціал кращих академій та університетів, делегувавши їм право з надання освітніх послуг, задля того, щоб випускники були затребувані на ринку праці, а економіка України в майбутньому отримала реальну віддачу.

У цьому контексті цікавим видається приклад розвитку фінської освіти, індекс якої за щорічним рейтингом ООН вкотре посідає перше місце [4]. Ще у 2010 році американський журнал «Newsweek» назвав Фінляндію найкращою країною в світі за якістю освіти. У 2012 р. британська агенція Economist Intelligence Unit, склавши рейтинг 40 розвинених держав за 60 критеріями (основний зміст яких складають питання про стан освіти) теж оголосила Фінляндію переможцем, яка випередила такі країни, як США, Великобританія та Франція [3].